

Spis treści

Przedmowa

XV

Przedmowa redaktora wydania polskiego

XVII

1

Procedury diagnostyczne i terapeutyczne w gastroenterologii i hepatologii

1.1	Endoskopia	2
1.1.1	Informacje dla pacjenta przed endoskopią	3
1.1.2	Procedury endoskopowe	5
1.1.3	Higiena w endoskopii	7
1.1.4	Premedykacja	7
1.1.5	Antybiotykoterapia profilaktyczna (posiadacze zastawek sercowych, przezskórna endoskopowa gastrostomia [PEG])	8
1.1.6	Biopsja endoskopowa (kiedy i ile?)	9
1.1.7	Powikłania i ryzyka endoskopii	9
1.1.8	Przygotowanie do endoskopii	10
1.1.9	Sedacja do endoskopii	10
1.1.10	Specjalne postępowanie w endoskopii inwazyjnej	13
1.1.11	Postępowanie poendoskopowe	13
1.1.12	Przypadki szczególne: endoskopia nagła (ratunkowa)	13
1.1.13	Przypadki szczególne: endoskopia a antykoagulanty	14
1.1.14	Przypadki szczególne: postępowanie po przezskórnej endoskopowej gastrostomii (PEG)	15
1.2	Ultrasonografia	16
1.2.1	Ultrasonografia brzucha	17
1.2.2	Endosonografia (EUS)	18
1.2.3	Wspomagana ultrasonograficznie biopsja wątroby	18
1.2.4	FibroScan®	19
1.2.5	Ultrasonografia wspomaganą kontrastem (CEUS)	20
1.2.6	Ultrasonografia jelitowa	22
1.3	Diagnostyka czynnościowa	24

Spis treści

1.3.1	Manometria przełykowa.....	24
1.3.2	pH-metria.....	24
1.3.3	Manometria anorektalna	25
1.3.4	Ocena opróżniania żołądka.....	26
1.3.5	Wodorowy test oddechowy	29
1.3.6	Testy oddechowe z ¹³ C	31
1.3.7	Rezonans magnetyczny	33

2 _____

Choroby przełyku

2.1	Uchyłki	36
2.1.1	Uchyłki ciśnieniowe	36
2.1.2	Uchyłki Zenkera.....	36
2.1.3	Uchyłki trakcyjne.....	37
2.2	Zapalenie przełyku (w tym eozynofilowe zapalenie przełyku)	37
2.2.1	Choroba refluksowa przełyku (GERD)	37
2.2.2	Klasyfikacja zapalenia refluksowego przełyku wg Savary i Millera	38
2.2.3	Eozynofilowe zapalenie przełyku	42
2.3	Przełyk Barretta	43
2.3.1	Definicja	43
2.3.2	Klasyfikacja	43
2.3.3	Nadzór	43
2.3.4	Leczenie	44
2.4	Guzy przełyku	44
2.4.1	Złośliwe guzy przełyku	45
2.5	Zaburzenia motoryki	48
2.5.1	Achalazja	48
2.5.2	Rozlany skurcz przełyku	51
2.5.3	Przełyk o typie „dziadka do orzechów”	52
2.6	Uszkodzenia urazowe (oparzenia, perforacje)	54
2.7	Ciała obce/zwężenia.....	55
2.8	Żylaki przełyku	55

3 _____

Choroby żołądka i dwunastnicy

3.1	Anatomia żołądka	60
3.2	Zapalenie żołądka	60
3.2.1	Typowe endoskopowe objawy zapalenia żołądka	62
3.2.2	Typy zapalenia żołądka	62
3.2.3	Dyspepsja	64
3.3	Wrzód	66
3.3.1	Wrzód peptyczny	66
3.3.2	Zapobieganie owrzodzeniom	68
3.3.3	Krwawienie z wrzodu	69
3.3.4	Perforacja	70
3.4	Choroby związane z <i>Helicobacter pylori</i>	71
3.4.1	Wskazania do eradykacji <i>H. pylori</i>	72
3.4.2	Sposoby eradykacji <i>H. pylori</i>	73
3.5	Nadciśnieniowa gastropatia wrotna	75
3.6	Różne operacje żołądka	76
3.7	Gastropareza, zaburzenia opróżniania żołądka	78
3.7.1	Definicja	78
3.7.2	Wczesne objawy poposiłkowe	78
3.7.3	Przyczyny	78
3.7.4	Rozpoznawanie	79
3.7.5	Leczenie	79
3.8	Czkawka	80
3.8.1	Leczenie	81
3.9	Guzy żołądka	82
3.9.1	Łagodne guzy żołądka	82
3.9.2	Złośliwe guzy żołądka	83
3.10	Gruzołaki dwunastnicy	98

4 _____

Choroby jelita cienkiego

4.1	Zaburzenia trawienia i wchłaniania	102
4.1.1	Przyczyny zaburzeń wchłaniania	102
4.1.2	Choroby z zaburzeniami wchłaniania	103
4.1.3	Następstwa zmniejszonego przyswajania	104
4.2	Celiakia	105

Spis treści

4.2.1	Obraz kliniczny.....	106
4.2.2	Rozpoznawanie.....	107
4.2.3	Leczenie.....	108
4.2.4	Powikłania.....	109
4.3	Niedobór kwasów żółciowych.....	109
4.4	Zakażenia (w tym choroba Whipple'a).....	109
4.4.1	Choroba Whipple'a.....	111
4.5	Biegunka: pułapka osmotyczna.....	113
4.6	Zespół krótkiego jelita.....	114
4.7	Choroba Leśniowskiego-Crohna (ch. Crohna).....	115
4.7.1	Obraz kliniczny.....	115
4.7.2	Objawy pozajelitowe.....	119
4.7.3	Przebieg i powikłania.....	120
4.7.4	Rozpoznawanie.....	120
4.7.5	Leczenie.....	121
4.8	Niedrożność.....	122
4.8.1	Definicja.....	122
4.8.2	Przyczyny.....	123
4.8.3	Obraz kliniczny.....	123
4.8.4	Rozpoznawanie.....	124
4.9	Ból brzucha – lista kontrolna (rzadkie rozpoznania różnicowe).....	125

5 _____

Choroby okrężnicy

5.1	Ostre choroby zapalne okrężnicy.....	128
5.1.1	Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego.....	128
5.1.2	Uchyłkowatość/zapalenie uchyłków.....	129
5.1.3	Zakaźne zapalenie okrężnicy, zakażenia.....	132
5.2	Przewlekłe choroby zapalne okrężnicy.....	136
5.2.1	Wrzodziejące zapalenie jelita grubego.....	137
5.2.2	Aktualne reżimy terapeutyczne w chorobach zapalnych jelit.....	141
5.3	Niedokrwienne zapalenie okrężnicy.....	143
5.3.1	Naczyniowe przyczyny niedokrwienego zapalenia okrężnicy.....	143
5.3.2	Obraz kliniczny.....	144

5.3.3	Rozpoznawanie	144
5.3.4	Leczenie	145
5.4	Pasożyty	146
5.5	Guzy	147
5.5.1	Łagodne guzy okrężnicy (w tym gruczolaki).....	147
5.5.2	Guzy złośliwe (w tym zespoły polipowatości).....	155
5.6	Zaparcie	165
5.6.1	Przyczyny ogólne	165
5.6.2	Przyczyny organiczne i ich rozpoznawanie	167
5.6.3	Przyczyny czynnościowe i ich rozpoznawanie	168
5.6.4	Leczenie	170
5.7	Zespół jelita nadwrażliwego (IBS)	173

6 _____

Choroby odbytnicy

6.1	Guzki krwawnicze	180
6.2	Zakrzepica żył odbytniczych i szczeliny odbytu	181
6.2.1	Leczenie szczelin odbytu	181
6.3	Nietrzymanie stolca	182

7 _____

Choroby trzustki

7.1	Torbielowate zmiany w trzustce/Torbiele rzekome	186
7.2	Choroby wrodzone/Mukowiscydoza	188
7.2.1	Mukowiscydoza.....	188
7.2.2	Zespół Johanson-Blizzarda	189
7.2.3	Zespół Shwachmana-Bodiana-Diamonda	189
7.3	Ostre zapalenie trzustki	189
7.3.1	Objawy	191
7.3.2	Powikłania ostrego zapalenia trzustki	192
7.3.3	Leczenie ostrego zapalenia trzustki	194
7.4	Przewlekłe zapalenie trzustki	197
7.4.1	Przyczyny	197
7.4.2	Rozpoznawanie	198
7.4.3	Leczenie przewlekłego zapalenia trzustki	199
7.5	Autoimmunizacyjne zapalenie trzustki	199
7.5.1	Obraz kliniczny.....	199

Spis treści

7.5.2	Rozpoznawanie	200
7.5.3	Leczenie	201
7.6	Guzy trzustki	202
7.6.1	Trzustkowe guzy hormonalnie czynne	202
7.6.2	Raki trzustki	207
7.6.3	Guzy torbielowate	211

8 _____

Choroby wątroby

8.1	Postępowanie diagnostyczne w przypadku „podwyższonych wskaźników wątrobowych”	216
8.1.1	Podstawowa diagnostyka zaburzeń enzymów wątrobowych (ALT > AP)	218
8.1.2	Diagnostyka rozszerzona	219
8.1.3	Wyjaśnianie podwyższonych wskaźników cholestazy (AP > ALT)	220
8.2	Wrodzone choroby wątroby (hemochromatoza, choroba Wilsona)	221
8.2.1	Hemochromatoza	221
8.2.2	Choroba Wilsona	225
8.3	Ostre wirusowe zapalenia wątroby	233
8.3.1	WZW A	233
8.3.2	WZW B	234
8.3.3	WZW C	243
8.3.4	WZW D	246
8.3.5	WZW E	248
8.3.6	Wirus Epsteina-Barr, żółta gorączka, cytomegalowirus, wirus <i>Herpes simplex</i>	249
8.4	Niewydolność wątroby	252
8.4.1	Ostra niewydolność wątroby – <i>fulminant hepatitis</i>	252
8.4.2	Kryteria encefalopatii wątrobowej	252
8.4.3	Kwalifikowanie do przeszczepu/Umieszczanie na liście przeszczepowej	254
8.5	Autoimmunizacyjne zapalenie wątroby	254
8.6	Marskość wątroby	262
8.6.1	Przyczyny	263
8.6.2	Rozpoznawanie	264

8.6.3	Leczenie	265
8.6.4	Zespół wątrobowo-nerkowy	267
8.7	Echinokokoza	268
8.7.1	Echinokokoza pęcherzykowa (zakażenie tasiemcem lisim)	268
8.7.2	Echinokokoza torbielowata (zakażenie tasiemcem psim)	269
8.7.3	Rozpoznawanie	271
8.7.4	Leczenie echinokokozy pęcherzykowej	273
8.7.5	Rekomendacje leczenia echinokokozy torbielowatej	273
8.8	Alkoholowa choroba wątroby i stłuszczeniowe zapalenie wątroby	274
8.8.1	Ostre alkoholowe zapalenie wątroby	274
8.9	Niealkoholowa stłuszczeniowa choroba wątroby/ Niealkoholowe stłuszczeniowe zapalenie wątroby	275
8.10	Guzy wątroby	278
8.10.1	Rak wątrobowokomórkowy (HCC)	278
8.11	Odrzucanie przeszczepu po transplantacji wątroby.	283
8.11.1	Skala punktowa Banffa w ocenie odrzucania przeszczepu wątroby	283
8.12	Ultrasonografia wątroby	285
8.12.1	Segmenty wątrobowe	285
8.12.2	Ultrasonografia ze wzmocnieniem kontrastowym	285

9 _____

Choroby dróg żółciowych

9.1	Wskaźniki laboratoryjne	294
9.2	Obrazowanie	294
9.3	Kamica żółciowa	296
9.3.1	Obraz kliniczny	296
9.3.2	Leczenie	297
9.4	Zapalenie pęcherzyka żółciowego	297
9.5	Żółtaczką i świąd	298
9.5.1	Żółtaczką cholestazy	299
9.5.2	Cholestaza związana z drogami żółciowymi (zaporowa)	299
9.5.3	Klasyczna żółtaczką okluzyjną	300

Spis treści

9.6	Pierwotna marskość żółciowa i stwardniające zapalenie dróg żółciowych	302
9.6.1	Pierwotna marskość żółciowa (PBC).....	302
9.6.2	Stwardniające zapalenie dróg żółciowych (PSC)	303
9.7	Guzy dróg żółciowych i pęcherzyka żółciowego	304
9.7.1	Rak dróg żółciowych i rak pęcherzyka żółciowego.....	304

10 _____

Informacje techniczne

10.1	Przełykowe sondy uciskowe	310
10.1.1	Sonda Lintona-Nachlasy.....	310
10.1.2	Sonda Sengstakena-Blakemore'a	312
10.2	Rzekoma niedrożność okrężnicy (zespół Ogilviego)	313
10.3	Ostrzykiwanie zwężeń steroidami	314
10.4	Hamowanie krwawień nieżyłakowych	314
10.5	Leczenie żyłaków histoakrylem	316
10.6	Polipektomie	317
10.7	Krwawienie z żyłaków	317
10.8	Biopsje żołądkowo-jelitowe	318
10.9	Opróżnianie żołądka do pilnej gastrokopii	319
10.10	Dylatacja balonowa w achalazji przełyku	320
10.11	Over-the-scope clip	321
10.12	Samorozprężające się stenty metalowe	322
10.13	Urazy zębów	324
10.14	Przezskórna endoskopowa gastrostomia (PEG)	325
10.15	Profilaktyka zapalenia wsierdzia	327

11 _____

Jak się kontaktować z autorami	331
---------------------------------------	------------

12 _____

Wykaz skrótów	333
----------------------	------------

Przedmowa

Aby w codziennej praktyce zachować klarowność i powtarzalność różnego typu rejestrowanych przez nas objawów klinicznych, często posługujemy się skalami, klasyfikacjami i algorytmami diagnostycznymi. Efektywnymi okazują się także schematy postępowania leczniczego. Posiadanie w zasięgu ręki wszystkich stosowanych skal punktowych, schematów i algorytmów jest wspólnie trudne lub wręcz niemożliwe, nawet w tak zdefiniowanych obszarach, jak gastroenterologia i hepatologia. Poszukiwania w internecie są niekiedy bardzo czasochłonne i dostarczają często nadmiaru informacji. Przygotowując kieszonkowy przewodnik pt. *Gastrix*, postanowiliśmy rozwiązać ten problem. W przeciwieństwie do tradycyjnych podręczników *Gastrix* ogranicza się do punktów kluczowych, i to w bardzo skondensowanej formie. Pozwala zmieścić w kieszeni fartucha wszystkie niezbędne skale i algorytmy, których w ostrych sytuacjach klinicznych zwykle nie mamy pod ręką. *Gastrix*, jak nam się wydaje, pozwoli wypełnić istniejącą lukę w podręcznej biblioteczce każdego gastroenterologa praktykującego w klinice czy też prywatnie.

Aktualnie zebrane i publikowane w postaci naszego kompendium informacje powstawały i były zbierane przez wiele lat w intranecie Kliniki Gastroenterologii i Hepatologii Szpitala Uniwersyteckiego w Zurychu. Były one dostępne dla wszystkich pracowników Kliniki Gastroenterologii. Z wielu stron słyszeliśmy, że udostępnienie tych informacji szerszemu forum byłoby niezwykle pożądane i przydatne. Postanowiliśmy wyjść tym oczekiwaniom naprzeciw.

Aby dalej udoskonalać naszą publikację, oczekujemy od Czytelników sygnałów zwrotnych, o jakie informacje ją uzupełnić, jak również, które rozdziały wydają się zbyt obszerne.

Byłoby dla nas ogromną przyjemnością, gdyby *Gastrix* stał się praktycznym przewodnikiem w codziennej praktyce klinicznej.

*Gerhard Rogler, Peter Bauerfeind, Michael Fried,
Christoph Gubler, Beat Müllhaupt*

Przedmowa redaktora wydania polskiego

Jako tłumacz i redaktor polskiego wydania *Gastrix* z dużą przyjemnością i satysfakcją oddaję w Państwa ręce to zwięzłe i przejrzyste kompendium gastroenterologii i hepatologii. Mam nadzieję, że pozwoli ono lekarzom, zarówno początkującym, jak i tym bardzo doświadczonym, jak ja, natychmiast znaleźć niezbędne w codziennej praktyce dane, tabele, klasyfikacje i algorytmy, które w obszernych podręcznikach akademickich są rozproszone, a w internecie, wbrew pozorom, wcale nie są tak szybko dostępne i nie zawsze są aktualne. Zwięzłość opracowania pozwala niemal całą niezbędną na co dzień wiedzę mieć w przysłowiowej kieszeni fartucha i sięgać po nią nawet przy łóżku chorego. Już w fazie tłumaczenia i opracowywania tego kompendium sięgałem po nie wielokrotnie i nigdy mnie nie zawiodło, pozwoliło mi także na odświeżenie umykających z czasem i wiekiem wiadomości. Szereg skrótów, choć tego nie lubię, pozostawiłem w wersji anglojęzycznej, by móc zachować maksymalną zwięzłość opracowania i nie zmienić „kieszonkowca” w grube tomisko. W związku z tym polskie odpowiedniki i tłumaczenia skrótów znajdują Państwo na końcu opracowania.

Powinniśmy być wdzięczni, że wydawnictwo Medipage podjęło się udostępnienia tego kompendium polskim Czytelnikom w rodzimym języku nieco ponad rok po jego wydaniu przez wydawnictwo Karger.

Prof. dr hab. n. med. Piotr Albrecht